

FACEBOOK/ZINCJE B KAMU JE NEKADA BIO

Nova snaga 'crvene katedrale' na Prisavlju, remek-djela Ive Vitića

Završena rekonstrukcija Kockice, bivše centrale Saveza komunista Hrvatske, koju je projektirao jedan od najgenijalnijih hrvatskih arhitekata, posebno je uspješan projekt obnove

Kockica, uzdignuta
 na jednaku visinu
 kao Savski nasip.
 Gledano s druge
 strane tijelo zgrade
 prividno sjeda
 na taj horizont
 riječnog koridora

Piše:
**NINA
 OŽEGOVIĆ**

Kockica, jedan od prepoznatljivih simbola Zagreba, centar socijalističke političke moći, te zaštitni znak i simbol jedne ere, ali i monumentalna znamenitost hrvatske arhitekture i djelo bez presedana njezina autora Ivana Vitića, u potpunosti je obnovljena i ponovno blista u punom sjaju. Otkako je 1968. sagrađena kao "Zgrada društveno-političkih organizacija", nije doživjela veće ulaganje te je bila u lošem, derutnom stanju, osobito plato, vanjska metalna konstrukcija, stakla, fasada i sanitarni čvorovi. Kod jače kiše

je i prokišnjavao. Zato je zgrada vapila za obnovom. Kockica je danas u vlasništvu Republike Hrvatske i u njoj su smješteni Ministarstvo turizma i sporta i Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, koje je zaduženo i za upravljanje zgradom te koje je inzistiralo na njezinoj obnovi. Radovi su konačno započeli prije pet godina, i to pod nadzorom zagrebačkoga Gradskog ureda za zaštitu spomenika kulture i prirode, a sveukupno je uloženo više od 45 milijuna kuna iz državnoga proračuna. Zgradu je projektirao šezdesetih godina prošlog stoljeća etablirani arhitekt Ivan Vitić, koji je već realizirao neka značajna djela, između ostalih i stambeni kompleks u Laginjinoj. Također je bio poseban po tome što je imao privatni arhitektonski biro što je bilo

neuobičajeno za to vrijeme. Vitić je 1961. godine pobijedio na natječaju za projekt zgrade CK SKH, tj. Kockice na obali Save, na tadašnjem Šetališta Karla Marxa, odnosno osvojio je drugu nagradu jer prva nije bila dodijeljena. Zgradu je zamislio na deset etaža - na sveukupno 14.500 četvornih metara - u obliku staklene kocke postavljene na horizontalni betonski blok, koji je uzdignut na jednaku visinu kao savski nasip, tako da gledano s druge strane rijeke tijelo zgrade prividno sjeda na horizont riječnog koridora. U kocku je smjestio 200 ureda, zatim dvije velike i šest malih dvorana za sastanke, a našao se prostor i za čajnu kuhinju, tuševu za zaposlenike, liječnika i stomatologa, dok su u horizontalnom bloku Kongresna dvorana te restoran i knjižnica.

Nastavak na sljedećoj stranici →

Vitić je 1961. pobijedio na natječaju za projekt zgrade CK SKH na obali Save, na tadašnjem

Gradnja je počela 1963. godine, ali se oduljila zbog poplave. Završena je 1968. godine kao "Zgrada društveno-političkih organizacija", a danas je zaštićeni spomenik kulture s nizom umjetničkih djela koja dominiraju funkcionalnim i jednostavnim unutrašnjim prostorom. Vitić je zamislio i treći dio kompleksa, koji je trebao sadržavati veliku konferencijsku dvoranu po uzoru na sličnu dvoranu u sklopu nebodera UN-a, ali taj dio nikad nije bio realiziran, kao ni kasnija ideja o preseljenju Vlade RH i njezinu smještaju u novom kompleksu na Prisavlju.

Osim izgledom, Kockica je plijenila pažnju i jednostavnim, funkcionalnim, modernističkim interijerom i brojnim umjetničkim djelima u stilu lirske apstrakcije. U opremanju interijera sudjelovala je skupina tad najuglednijih umjetnika predvođenih kiparom Raulom Goldonijem, koji ga je oblikovao u estetici visokog modernizma. Edo Murtić je izradio dva mozaika: mozaik u bazenu ispred zgrade na platou, sastavljen od 64 polja, a izveden od staklenih kockica proizvedenih u Fažani i na talijanskome Muranu, te "Stropni mural" na stropu blagovaonice, oba tijekom 1968. godine. U Kongresnoj dvorani nalazi se "Veliki mozaik" Zlatka Price, zatim metalni reljef "Skulptura" Stevana Luketića i golema tapiserija "Tkanje trenutak radosti" Jagode Buić iz 1970. godine. Goldonijevi karakteristični paravani od plavoga stakla

Zidni mozaik Ede Murtića, još jednog hrvatskog klasika koji je kontribuirao unutrašnjem uređenju zgrade. Fotka lijevo je prije, a desno nakon restauracije

"Zidne kompozicije" iz 1968. krase hol, odnosno predvorje zgrade. "U dvorani za sastanke bila je i željezna tapiserija Dušana Džamonje, koja je otuđena 90-ih godina, a s obzirom na to da je navedeno bilo prije nego što je ministarstvo preuzelo upravljanje zgradom, o tome nemamo više informacija", napominju u Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture. Zgrada na Prisavlju, tzv. "komunistička" ili "crvena katedrala", kako su je neki

nazvali u devedesetima, bila je i centar političke moći i komunističke vladavine tijekom nekoliko desetljeća. "U Zagrebu i Hrvatskoj ne postoji zgrada u kojoj su arhitektura i politički aparat toliko išli na ruku jedni drugima, vidjevši u neodređenoj urbanističkoj poziciji priliku za gotovo nedodirljivu afirmaciju", opisao je Kockicu Maroje Mrduljaš, arhitekt i kritičar arhitekture i dizajna. Njezinim hodnicima kročili su Mika Tripalo, Milka

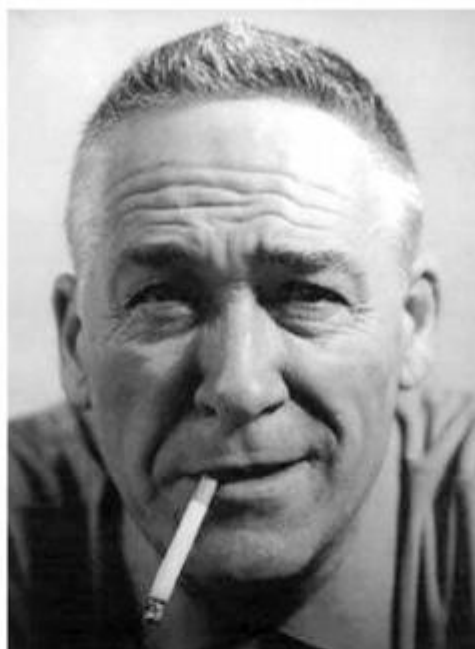

Šetališta Karla Marxa, odnosno osvojio je drugu nagradu jer prva nije bila dodijeljena

"U Zagrebu i Hrvatskoj ne postoji zgrada u kojoj su arhitektura i politički aparat toliko išli na ruku jedni drugima...", kaže Maroje Mrduljaš

Planinc, Stanko Stojčević, Mika Špiljak i Ivica Račan, a posljednjih godina Božidar Kalmeta, Siniša Hajdaš Dončić, Darko Lorencin i Oleg Butković, krojeći pomorsku i turističku politiku s pogledom na Savu. U njoj su se održavale dramatične sjednice i konferencije Saveza komunista, a u njezinim mračnim podrumima i tajni sastanci na kojima se mijenjao tijek povijesti. Tako je u svibnju 1969. godine održano važno savjetovanje na kojemu se počelo govoriti o čistim računima i potrebi federiranja federacije te je na njemu postavljena politička i ekonomska platforma Hrvatskog proljeća. Također se pamti i Deseta sjednica CK SKH u siječnju 1970., na kojoj je osuđen unitarizam Miloša Žanka, komunista staroga kova, što je po mnogima bio uvod u Hrvatsko proljeće. Inače, to je bila prva sjednica koju je prenosila tadašnja Televizija Zagreb, tako da su gledatelji mogli pratiti politički obračun sa Žankom. Kockica je također svjedočila padu hrvatskog rukovodstva - Mike Tripala, Savke Dabčević-Kučar i drugih nakon Karadorđeva, a pratila je i sukobe raznih struja u SKH za prevlast, primjerice, sredinom osamdesetih između Stipe Šuvara i Mike Špiljka. Dramatično je bilo i na 11. kongresu SKH u prosincu 1989. godine, na kojem je donesena povijesna odluka o raspisivanju prvih višestranačkih izbora. Na tom kongresu također je poduprto ukidanje smrtne kazne i oslobađanje svih političkih zatvorenika te prekidanje svih

Ivan Vitić, arhitekt rođen u Šibeniku 1917.

političkih procesa. A zatim je Ivica Račan, u jeku predizborne kampanje za prve višestranačke izbore u Hrvatskoj, održao u strojarnici 1990. godine, gdje se nalazio prastari agregat, dopremljen u Kockicu s potopljenog broda, tajni sastanak s nekim generalima JNA. Kako je svojedobno ispričao u Globusu, bio je pod pritiskom generala i KOS-a da im pripremi put za vojni puč, no uspješno ih je odbio. Nakon pobjede HDZ-a na višestranačkim

izborima, reformirani komunisti preselili su se na Iblerov trg, a Franjo Tuđman je u Kockicu smjestio nekoliko ministarstava. Najveći problem prije obnove bili su nedostatak toplinske izolacije i loša hidroizolacija ravnoga krova, a zbog dotrajalosti i mnogo oštećenih elemenata staklenog pročelja prijetila je opasnost od pada stakla na okolne površine. U Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture kažu da se obnova zgrade provodila po fazama, tako da su u prvoj fazi, u drugoj polovini 2017. godine, kompletno sanirani ravni krovovi što je bio apsolutni prioritet zbog prodora vode. Također su postavljene nova hidroizolacija i toplinska izolacija, koje do tada uopće nije bilo, te je potpuno obnovljena vanjska ovojnica. "Dovršetakom te dvije faze obnove riješeni su gotovo svi problemi u pogledu sigurnosti zgrade", ističu u ministarstvu te dodaju kako to potvrđuje i činjenica da u potresu u ožujku 2020. godine zgrada nije pretrpjela gotovo nikakva oštećenja niti je došlo do pada bilo kojeg elementa pročelja. Uz to, zgrada je nakon obnove vanjske ovojnice prešla iz energetskog razreda D u A/A što je najbolji pokazatelj učinkovitosti mjera energetske obnove. Saznajemo da su u 2020. godini radovi bili koncentrirani na obnovu prilaznog platoa na sjevernoj strani zgrade, koji je ujedno i krov garaže koju koristi Ured za opće poslove Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske.

Nastavak na sljedećoj stranici →

14. listopada 2022. | EXPRESS | 27

Pet keramičkih vaza Ivana Lackovića Croate stradale su u jakom potresu 2021.

Zahvati u interijeru izvodili odvojeno od vanjske obnove Kockice

Stara fotografija nastala tijekom gradnje koju je usporila velika poplava u Zagrebu 1964.

Ministarstvo je 2019. godine naručilo izradu procjene vrijednosti umjetnina u Kockici, koja je, uz spomenute, obuhvatila još nekoliko umjetničkih slika autora Roberta Paulette, Rajne Inić i Sonje Marjanović, kao i pet keramičkih vaza Ivana Lackovića Croate, koje su, nažalost, stradale u potresu 2021. godine, te grafički list Lampaš. "Iz procjene je vidljivo kako je, primjerice, potreban konzervatorsko-restauratorski zahvat Murtićeva 'Stropnog murala', kao i pregled i zahvat na ostala dva mozaika, dok je na Pricinu mozaiku Price i Luketićevoj skulptori potrebno provesti pregled", napominju u ministarstvu. Također pojašnjavaju kako su se zahvati u interijeru izvodili odvojeno od vanjske obnove Kockice i odnosili se na tekuće održavanje, odnosno zamjenu dotrajalih podnih obloga, obnovu sanitarnih čvorova, zamjenu ventilokonvektora, venecijanera i slično.

Prilikom obnove platoa, ministarstvo je s Hrvatskim restauratorskim zavodom zaključilo ugovor o obnovi mozaika Ede Murtića "Bazen mozaik", voditelj radova bio je Toni Šaina, a njihova ukupna vrijednost iznosila je nešto manje od 190 tisuća kuna. Radovi su izvođeni pod konzervatorskim nadzorom Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Grada Zagreba, a realizirani su u drugoj polovini 2021. Restaurator tih radova je uoči same obnove kontaktirao obitelj Ede Murtića, koja je dala suglasnost te je realizirana faksimilska rekonstrukcija teško oštećenog mozaika. Osim Murtićeva mozaika, restaurirana je i tapiserija Jagode Buić u Kongresnoj dvorani.

Radove je izvela Blaženka Beatović, a obnova je stajala 9650 kuna neto. "Konceptualno se u interijeru ništa nije mijenjalo, tj. nije se interveniralo u interijer Kockice, kao ni u navedena umjetnička djela", zaključili su u Ministarstvu

mora, prometa i infrastrukture. Dakle, Kockica je nakon godina propadanja vraćena u izvorno stanje, no ostaje pitanje hoće li se smoci volje i novca da se konačno završi nikad do kraja realizirani vizionarski Vitićev projekt.